
Remissvarssammanställning

Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022 - 2031

SÅ HÄR HAR REMISSHANTERINGEN BEDRIVITS

REMISS

Kommunens klimat- och sårbarhetsanalys, antagen av kommunfullmäktige den 31 mars 2014 (§ 32) behöver uppdateras då nya underlag och erfarenheter har tillkommit. Kommunledningskontoret har i samarbete med berörda förvaltningar arbetat fram ett remissförslag till klimatanpassningsplan.

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade den 6 december 2021 (§ 69) att remittera Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun med tillhörande bilagor under perioden 15 december till och med 31 mars 2022.

Handlingarna skickades ut via e-post enligt upprättad sändlista. Till externa aktörer skickades missiv med sändlista, förslag till klimatanpassningsplan samt bilagor. Till kommunens nämnder skickades samtliga handlingar tillhörande ärendet.

Under remissperioden har förslaget till Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022 - 2031 med tillhörande handlingar funnits tillgängligt för läsning och nedladdning på www.danderyd.se/klimatanpassning. Alla som lever, bor och verkar i Danderyd har välkomnats att lämna förbättringsförslag och synpunkter på remissförslaget.

Information om remissen har spridits via Danderydsaktuellt, via nyhet på kommunens webbplats och via sociala medier. Ett informationsmöte om klimatanpassningsplanen anordnades för intresserade politiker måndagen 14 februari på teams. Frågor kring remissen har besvarats av energi- och klimatstrateg via telefon, e-post, videolänk samt direktkontakt.

STÄLLNINGSTAGANDE

Kommunledningskontorets bedömning är att förslaget kan ligga till grund för det fortsatta arbetet med Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022 - 2031.

Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022–2031, är det centrala styrdokument för kommunens klimatanpassningsarbete. Planen beskriver vilka konsekvenser ett förändrat klimat innebär för Danderyd och vilka åtgärder som behöver utföras för att möta och anpassa sig till dessa konsekvenser. Klimatanpassningsplanen gäller för hela det geografiska området Danderyds kommun med fokus på de kommunala nämndernas och bolagens verksamhet. I samband med fastställande av klimatanpassningsplanen antar kommunstyrelsen en strategi för klimatanpassning med mål, åtgärder, ansvar samt fastställd tidsram.

YTTRANDEN

Totalt har 18 yttranden lämnats in. Inkomna synpunkter redovisas, följt av kommunledningskontorets kommentar.

Yttranden har kommit in från:

STATLIGA OCH REGIONALA ORGAN

Länsstyrelsen Stockholm
Region Stockholm
Trafikverket
Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap
Storstockholms brandförsvär

KOMMUNALA ORGAN

SÖRAB

NÄMNDER OCH BOLAG

Kultur- och fritidsnämnden
Tekniska nämnden
Byggnadsnämnden
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
Fastighetsnämnden
Socialnämnden
Utbildningsnämnden

ORGANISATIONER OCH INTRESSEFÖRENINGAR

Svenska kraftnät
Eon
Danderyds Villaägareförening
Naturskyddsföreningen i Danderyd
Miljöpartiet de gröna

LÄSANVISNING

Inkomna synpunkter är sammanställda nedan. I första kolumnen framgår vem som lämnat synpunkter och i den andra finns sammanfattning av inlämnat yttrande. Efter varje yttrande lämnas kommentarer på inkomna synpunkter ”Svar Danderyds kommun”. Kommentarer är skrivna *kursivt*. Namn som framkommit i yttranden har tagits bort i sammanställningen och ersatts med ”XX”, medan titlar kvarstår.

STATLIGA OCH REGIONALA ORGAN	
Länsstyrelsen Stockholm	<p>Yttrande över Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022–2031</p> <p>Inledning</p> <p>Länsstyrelsen i Stockholms län har fått Danderyds kommuns klimatanpassningsplan 2022–2031 på remiss. Nedan följer Länsstyrelsens övergripande och detaljerade synpunkter. Övergripande synpunkter Länsstyrelsen ser positivt på att Danderyds kommun har tagit fram en klimatanpassningsplan för 2022–2031, där målen med planen, ansvar och roller samt planens plats bland andra styrdokument och planer beskrivs. Klimatanpassningsplanen är huvudsakligen avgränsad till fyra tematiska områden: ökad temperatur, ökad nederbörd, risk för skred och erosion samt höjd havsnivå. Inom dessa områden beskrivs effekter av ett förändrat klimat, sårbarheter och kommunens åtgärder. Det är rimligt att dessa tematiska områden behandlas i planen. Vi ser dock att handlingsplanen skulle bli tydligare om det fanns en motivering till valet av områden samt hur avgränsningen har arbetats fram. Att en prioritering av kommunens föreslagna klimatanpassningsåtgärder görs i planen är positivt. Kommunen beskriver att syftet med klimatanpassningsplanen är att sprida kunskap om klimatförändringen och dess effekter. Planen ska vidare peka ut tänkbara risker med konsekvenser för kommunens verksamheter och fysiska miljö samt redovisa lämpliga anpassningsåtgärder. Det är positivt att kommunen har beaktat riskerna. För att underlätta efterföljande planering skulle handlingsplanen dock kunna göras mer platsspecifik.</p> <p>Länsstyrelsen tror att en ökad grad av konkretion och platsspecificitet, särskilt beträffande klimatanpassningsåtgärder, skulle underlätta genomförandet av handlingsplanen i praktiken. Kommunen kan exempelvis i högre grad identifiera riskutsatta platser med hjälp av kartunderlag. Platser kan vara utsatta för flera olika klimatrelaterade risker samtidigt. En redovisning med hjälp av kartor kan underlätta identifieringen av vilka dessa platser är och gör det lättare att dra slutsatser om den totala riskbilden för platsen och behovet av åtgärder. För att öka förståelsen för hur kommunen kan komma att drabbas av</p>

framtida översvämningar samt ras, skred och erosion kan kommunen också analysera historiska händelser inom kommunen. En sådan analys kan ge ett värdefullt stöd i identifieringen av lämpliga klimatanpassningsåtgärder. En återkommande åtgärd i planen är att identifiera och utreda vägar och bebyggelse som utsätts för exempelvis översvämning. För att handlingsplanen ska kunna underlätta kommande översikts- och detaljplanering skulle kommunen med fördel även kunna beskriva hur den i nästa planeringsskede avser hantera exempelvis översvämmade vägar eller befintlig bebyggelse.

Det är positivt att kommunen kopplar samman klimatanpassningsplanen med översiktsplanen. Länsstyrelsen har ett metodstöd, *Klimatrelaterade risker i översiktsplaneringen*, som planen skulle kunna hänvisa till om vägledning behövs. Vi föreslår att kommunen analyserar vilka ställningstaganden som kan göras inom ramen för översiktsplaneringen och vilka ställningstaganden som behöver göras inom klimatanpassningsplanen samt hur information ska överföras mellan planerna. Exempel på ställningstaganden som kan vara relevanta i sammanhanget är vilka samhällsfunktioner som ska prioriteras för skydd, vilka strategier som ska väljas för att skydda befintlig bebyggelse samt vad som bör definieras som ej lämplig mark för bebyggelse.

Detaljerade synpunkter

Avsnitt 1 Inledning

I inledningen nämns att klimatanpassningsplanen utgör ett underlag för kommunens översiktsplan. Här föreslår Länsstyrelsen att texten förtydligas med en beskrivning av på vilket sätt klimatanpassningsplanen kommer att integreras i kommunens översiktsplan och översiktsplanering. Avsnitt 1.3 Styrdokument, policys och planer Det är positivt att klimatanpassningsplanen sätts in i ett sammanhang av styrdokument, policys och planer på olika nivåer, från den globala till den lokala. Sveriges nationella strategi för klimatanpassning nämns. Texten kan här kompletteras genom att den nationella strategins tio vägledande principer lyfts fram: hållbar utveckling; ömsesidigt stödande; vetenskaplig grund; försiktighetsprincipen; integrering av anpassningsåtgärder; flexibilitet; hantering av osäkerhet; hantering av risk; tidsperspektiv; transparens. Den nationella strategins tio vägledande principer skulle kunna användas som en kompletterande utgångspunkt för kommunens arbete med klimatanpassning, vid sidan om de globala hållbarhetsmålen, Agenda 2030 (samma avsnitt). Vidare kan – på den nationella nivån – nämnas att 32 myndigheter samt länsstyrelserna har i uppdrag att arbeta med klimatanpassning, bland annat att initiera, stödja och utvärdera arbetet med anpassning inom sitt ansvarsområde samt ta fram handlingsplaner. Uppdraget ges genom förordning (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete.

Avsnitt 2.2.1 Ökad temperatur

Här kan tilläggas att historiska träbyggnader riskerar att påverkas av höjda medeltemperaturer, i form av angrepp av nya skadedjur samt svampangrepp, vilket kan vara särskilt känsligt för äldre hus. Ett ökat antal nollgenomgångar kan utgöra en ökad risk för murverkskonstruktioner.

Avsnitt 2.2.3 Risk för skred och erosion

För att sätta in riskerna för ras, skred och erosion i ett större regionalt och nationellt sammanhang, kan med fördel en koppling till de nationellt utpekade riskområdena för ras, skred, erosion och översvämning göras. Avsnittet kan kompletteras med hänvisningar till:

- SGI/MSBs rapport Riskområden för ras, skred, erosion och översvämning (2021), där ett av tio utpekade nationella riskområden berör Danderyds kommun (Mälardalen-Stockholm). Rapporten finns på: <https://www.msb.se/siteassets/dokument/om-msb/vart-uppdrag/regeringsuppdrag/2021/ru-riskomraden.pdf>
- Den myndighetsgemensamma (SGI, SGU, MSB, SMHI, Lantmäteriet och Skogsstyrelsen) kartportalen Ras, skred, erosion som finns på: <https://gis.swedgeo.se/rasskrederosion/>

Avsnitt 2.2.4 Höjd havsnivå

Länsstyrelsen ser positivt på att planen beskriver påverkan från framtida stigande havsnivåer på kommunen och att Danderyd hänvisar till Länsstyrelsens rekommendationer för lägsta grundläggningsnivå för ny bebyggelse vid Östersjön. Mot bakgrund av den nationella strategins tio vägledande principer (se kommentar i avsnitt 1.3) och mer specifikt principerna vetenskaplig grund; försiktighetsprincipen; flexibilitet; hantering av osäkerhet; hantering av risk och tidsperspektiv, kan med fördel flera scenarier och möjliga spann för framtida havsnivåhöjning beskrivas, snarare än en exakt siffra. Ett längre tidsperspektiv än fram till år 2100 kan också med fördel analyseras i planen. I planen beskrivs att runt år 2100 ”beräknas medelvattennivån ha ökat med cirka 40 cm i Danderyd vid en global höjning på havets nivå på 1 m.” För att beskriva flera möjliga spann och flera scenarier för framtida havsnivåhöjning finns exempelvis SMHIs (i januari 2022) uppdaterade tjänst, <https://www.smhi.se/klimat/stigande-havsnivaer/framtida-medelvattenstand-1.16549> att tillgå. Tjänsten beskriver beräknade framtida medelvattenstånd (i cm i RH 2000). För valda år fram till år 2150 anges medelvattenstånd enligt projektioner som av IPCC bedöms som troliga resp. mindre troliga. För att illustrera SMHIs uppdaterade analys kan nämnas att för Danderyds kommun ligger en höjning av medelvattenståndet med 120 cm till år 2150 i det övre spannet för troliga projektioner (SSP5-8,5, mycket högt scenario) och en höjning med 420 cm till år 2150 i det övre spannet för mindre troliga projektioner (SSP5-8,5, mycket högt scenario, mindre troligt).

Avsnitt 2.2.4 skulle kunna kompletteras med ett utförligare resonemang om kommunens förhållningssätt till stigande havsnivåer. På motsvarande sätt bör de föreslagna åtgärderna (avsnitt 4.2.4) spegla kommunens förhållningssätt. Klimatförändringarna leder oundvikligen till stigande havsnivåer. Det är osäkert exakt hur mycket havet kommer att stiga och när specifika framtida havsnivåer kommer att uppnås, men fortsatt framtida havsnivåhöjning går inte att förhindra. Havet kommer att stiga under århundraden och årtusenden framöver. Den globala havsnivån kan stiga med en meter eller mer under innevarande århundrade, med flera meter till år 2300 och med många meter över längre tidsskalor, jfr. SMHIs rapport Framtida havsnivåer i Sverige, Klimatologi nr 48 (2017).

Avsnitt 3.2 Ökad nederbörd

Skyfall kan medföra höga flöden inom avrinningsvägarna och på vägar inom kommunen om de används som skyfallsleder. Vi föreslår att kommunen analyserar både risken för stående vatten vid skyfall och även risken för höga flöden längs avrinningsvägarna. Stora vattendjup och höga flöden kan utsätta människor för risk, framförallt barn, vilket medför att riskerna för människors hälsa och säkerhet behöver beaktas. Det finns risk att Danderyds kommun påverkas vid skyfall inom angränsande kommuner. Vi föreslår därför att kommunen även kartlägger avrinningsvägar kring kommungränsen.

Avsnitt 4.2.2 Ökad nederbörd

Vår kommentar under punkt 3.2 gäller även detta kapitel. Kommunen anger som åtgärd att undersöka vilka grönytor och idrottsanläggningar som kan ta emot skyfallsvatten. Vi föreslår att kommunen även tittar på möjliga skyfallsvägar/avrinningsvägar till ytorna.

Bilaga 3 – Handlingsplan

Länsstyrelsen föreslår att samhällsviktig verksamhet ges en högre säkerhetsnivå och planeras så att funktionen kan upprätthållas vid en översvämning, se Länsstyrelsens

<https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/samhalle/planering-och-byggande/klimatanpassning.html>

Det är positivt att kommunen avser beakta risken för översvämning i översiktsplanen genom att exempelvis ange riskområden samt principer och strategier för hur översvämningens risker ska hanteras vid nyexploatering samt vid befintlig bebyggelse. Länsstyrelsen föreslår att kommunen beaktar risken för ras, skred och erosion på motsvarande sätt i kommande översiktsplanering.

Risken för ras, skred och erosion har inte identifierats som ett hot för byggnadskonstruktioner, bebyggd mark och människors hälsa. Vi föreslår att kommunen förtydligar varför risken har avskrivits för dessa system. Länsstyrelsen föreslår att bilaga 3 (handlingsplanen) kompletteras med en åtgärd som syftar till att identifiera om det finns

	<p>ett behov av att upprätta en underhållsplan eller liknande för åtgärder på spillvattennätet, med målsättningen att minska inläckage av dagvatten till spillvattenledningar vid skyfall, d.v.s. en plan för att byta ut alt. täta spillvattenledningar som är i dåligt skick. (Bakgrunden till detta förslag är att det i planen (avsnitt 2.3) framgår att "När stora mängder dagvatten läcker in i spillvattensystemet blir systemet överbelastat, pumpstationernas kapacitet räcker inte till och orenat spillvatten släpps direkt ut i sjön. Detta innebär risker för människors hälsa och bidrar till övergödningen." Om åtgärderna "Bräddningslarm installeras och kontrolleras" och "Utreda hur pumpstationernas funktionalitet påverkas vid höjda havsnivåer" omfattar såväl spill- som dagvattensystem behöver det framgå tydligare.)</p> <p>De som har medverkat i beslutet Beslutet har fattats av samhällsbyggnadsdirektör XX med klimatanpassningsamordnare XX som föredragande. Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.</p>
<p>Kommentar</p> <p>Länsstyrelsen Stockholm</p>	<p><i>Svar Danderyds kommun</i></p> <p><i>Övergripande kommentarer från Länsstyrelsen:</i> Vi ser dock att handlingsplanen skulle bli tydligare om det fanns en motivering till valet av områden samt hur avgränsningen har arbetats fram. <i>Beskrivning om prioritering och avgränsning finns under kapitel 1.4 Grunden för prioriteringar för klimatanpassning.</i></p> <p>För att underlätta efterföljande planering skulle handlingsplanen dock kunna göras mer platspecifik. <i>Varje konsekvens och åtgärd har ett definierat objekt kopplat till sig.</i></p> <p>För att handlingsplanen ska kunna underlätta kommande översikts- och detaljplanering skulle kommunen med fördel även kunna beskriva hur den i nästa planeringsskede avser hantera exempelvis översvämmade vägar eller befintlig bebyggelse. <i>Detta hanteras i planeringsprinciper för klimatanpassning i den nu beslutade översiktsplanen för Danderyds kommun</i></p> <p>Vi föreslår att kommunen analyserar vilka ställningstaganden som kan göras inom ramen för översiktsplaneringen och vilka ställningstaganden som behöver göras inom klimatanpassningsplanen samt hur information ska överföras mellan planerna. Exempel på ställningstaganden som kan vara relevanta i sammanhanget är vilka samhällsfunktioner som ska prioriteras för skydd, vilka strategier som ska väljas för att skydda befintlig bebyggelse samt vad som bör definieras som ej lämplig mark för bebyggelse. <i>Detta hanteras inom kommunens kontinuitetsplanering.</i></p> <p><i>Avsnitt 1 Inledning</i></p>

I inledningen nämns att klimatanpassningsplanen utgör ett underlag för kommunens översiktsplan. Här föreslår Länsstyrelsen att texten förtydligas med en beskrivning av på vilket sätt klimatanpassningsplanen kommer att integreras i kommunens översiktsplan och översiktsplanering.

En tydligare beskrivning av kopplingen till översiktsplanen har förts in i inledningen då Översiktsplanen har antagits under tiden för framtagande av Klimatanpassningsplan.

Texten kan här kompletteras genom att den nationella strategins tio vägledande principer lyfts fram: hållbar utveckling; ömsesidigt stödjande; vetenskaplig grund; försiktighetsprincipen; integrering av anpassningsåtgärder; flexibilitet; hantering av osäkerhet; hantering av risk; tidsperspektiv; transparens. Den nationella strategins tio vägledande principer skulle kunna användas som en kompletterande utgångspunkt för kommunens arbete med klimatanpassning, vid sidan om de globala hållbarhetsmålen, Agenda 2030 (samma avsnitt).

De tio principerna har förts in i Klimatanpassningsplanen under kapitel 1.3 Styrdokument, policys och planer och under 1.1 Visioner, syfte och principer.

Vidare kan – på den nationella nivån – nämnas att 32 myndigheter samt länsstyrelserna har i uppdrag att arbeta med klimatanpassning, bland annat att initiera, stödja och utvärdera arbetet med anpassning inom sitt ansvarsområde samt ta fram handlingsplaner. Uppdraget ges genom förordning (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete.

Detta står redan i avsnitt 1.2 Ansvar och roller under Länsstyrelsen och Regering och riksdag.

Avsnitt 2.2.1 Ökad temperatur

Här kan tilläggas att historiska träbyggnader riskerar att påverkas av höjda medeltemperaturer, i form av angrepp av nya skadedjur samt svampangrepp, vilket kan vara särskilt känsligt för äldre hus. Ett ökat antal nollgenomgångar kan utgöra en ökad risk för murverkskonstruktioner.

Text tillagd i klimatanpassningsplan. Konsekvens KB1 är uppdaterad i bilaga 2 och strategi.

Avsnitt 2.2.3 Risk för skred och erosion

SGI/MSBs rapport Riskområden för ras, skred, erosion och översvämning (2021), där ett av tio utpekade nationella riskområden berör Danderyds kommun (Mälardalen-Stockholm). Rapporten finns på: <https://www.msb.se/siteassets/dokument/om-msb/vart-uppdrag/regeringsuppdrag/2021/ru-riskomraden.pdf>

Länsstyrelsen anger att kommunen kan hänvisa till ovanstående rapport i klimatanpassningsplanen. Dock berörs inte Danderyd av detta riskområde då kommunen inte angränsar till Mälaren. Däremot finns andra avsnitt som är relevanta för kommunen, exempelvis

kraftförsörjning. Detta behandlas dock som konsekvenser i analys som genomförts för att ta fram underlag till klimatanpassningsplanen.

Den myndighetsgemensamma (SGI, SGU, MSB, SMHI, Lantmäteriet och Skogsstyrelsen) kartportalen Ras, skred, erosion som finns på:

<https://gis.swedgeo.se/rasskrederosion/>

Underlag har hämtats från Länsstyrelsens kartunderlag för klimatanpassning som i sin tur använt detta underlag. Hänvisning till Länsstyrelsens kartunderlag förtydligas i texten.

Avsnitt 2.2.4 skulle kunna kompletteras med ett utförligare resonemang om kommunens förhållningssätt till stigande havsnivåer. På motsvarande sätt bör de föreslagna åtgärderna (avsnitt 4.2.4) spegla kommunens förhållningssätt. Klimatförändringarna leder oundvikligen till stigande havsnivåer. Det är osäkert exakt hur mycket havet kommer att stiga och när specifika framtida havsnivåer kommer att uppnås, men fortsatt framtida havsnivåhöjning går inte att förhindra. Havet kommer att stiga under århundraden och årtusenden framöver. Den globala havsnivån kan stiga med en meter eller mer under innevarande århundrade, med flera meter till år 2300 och med många meter över längre tidsskalor, jfr. SMHIs rapport Framtida havsnivåer i Sverige, Klimatologi nr 48 (2017).

Kapitel 2.2.4 kompletterat med att havsvattennivån kommer att fortsätta att stiga efter sekelskiftet. Osäkerheter om effekterna redovisas i kapitel 2.1.

Avsnitt 3.2 Ökad nederbörd

Skyfall kan medföra höga flöden inom avrinningsvägarna och på vägar inom kommunen om de används som skyfallsleder. Vi föreslår att kommunen analyserar både risken för stående vatten vid skyfall och även risken för höga flöden längs avrinningsvägarna. Stora vattendjup och höga flöden kan utsätta människor för risk, framförallt barn, vilket medför att riskerna för människors hälsa och säkerhet behöver beaktas.

Text under avsnitt 3.2 uppdaterat med detta samt ny konsekvens KM7 samt åtgärd ÅM7 tillagd till bilaga 2 och i strategi.

Det finns risk att Danderyds kommun påverkas vid skyfall inom angränsande kommuner. Vi föreslår därför att kommunen även kartlägger avrinningsvägar kring kommungränsen.

ÅBM41, text tillagd, "samordna med grannkommuner vid behov"

Avsnitt 4.2.2 Ökad nederbörd

Vår kommentar under punkt 3.2 gäller även detta kapitel. Kommunen anger som åtgärd att undersöka vilka grönytor och idrottsanläggningar som kan ta emot skyfallsvatten. Vi föreslår att kommunen även tittar på möjliga skyfallsvägar/avrinningsvägar till ytorna.

Åtgärd ÅBM41 om formuleras till att även inkludera att studera möjliga avrinningsvägar.

	<p><i>Bilaga 3 – Handlingsplan</i></p> <p>Länsstyrelsen föreslår att samhällsviktig verksamhet ges en högre säkerhetsnivå och planeras så att funktionen kan upprätthållas vid en översvämning, se Länsstyrelsens https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/samhalle/planering-och-byggande/klimatanpassning.html</p> <p><i>Detta hanteras inom kommunens kontinuitetsplanering.</i></p> <p>Det är positivt att kommunen avser beakta risken för översvämning i översiktsplanen genom att exempelvis ange riskområden samt principer och strategier för hur översvämningens risker ska hanteras vid nyexploatering samt vid befintlig bebyggelse. Länsstyrelsen föreslår att kommunen beaktar risken för ras, skred och erosion på motsvarande sätt i kommande översiktsplanering.</p> <p><i>Detta är hanterat i Översiktsplanen som nyligen antogs.</i></p> <p>Risken för ras, skred och erosion har inte identifierats som ett hot för byggnadskonstruktioner, bebyggd mark och människors hälsa. Vi föreslår att kommunen förtydligar varför risken har avskrivits för dessa system.</p> <p><i>Klimatfaktor risk för ras och skred och erosion har lagts till konsekvens KBM2.</i></p> <p>Länsstyrelsen föreslår att bilaga 3 (handlingsplanen) kompletteras med en åtgärd som syftar till att identifiera om det finns ett behov av att upprätta en underhållsplan eller liknande för åtgärder på spillvattennätet, med målsättningen att minska inläckage av dagvatten till spillvattenledningar vid skyfall, d.v.s. en plan för att byta ut alt. täta spillvattenledningar som är i dåligt skick. (Bakgrunden till detta förslag är att det i planen (avsnitt 2.3) framgår att ”När stora mängder dagvatten läcker in i spillvattensystemet blir systemet överbelastat, pumpstationernas kapacitet räcker inte till och orenat spillvatten släpps direkt ut i sjön. Detta innebär risker för människors hälsa och bidrar till övergödningen.” Om åtgärderna ”Bräddningslarm installeras och kontrolleras” och ”Utreda hur pumpstationernas funktionalitet påverkas vid höjda havsnivåer” omfattar såväl spill- som dagvattensystem behöver det framgå tydligare.)</p> <p><i>Denna fråga behandlas i kommunens antagna VA-planen §92 KF 2022-05-30.</i></p>
<p>Region Stockholm</p>	<p>Klimat- och hållbarhetsnämnden, KHN 2021–0036</p> <p>Yttrande över förslag till Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022 - 2031</p>

Regionledningskontorets förslag till beslut

Klimat- och hållbarhetsnämnden beslutar följande.

Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Danderyds kommun över förslag till Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022 - 2031.

Sammanfattning

Danderyds kommun har remitterat ärendet Förslag till Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022 - 2031 till Region Stockholm för yttrande. Klimatanpassningsplanens syfte ska vara att sprida kunskap om klimatförändringarna och dess effekter som kommunen måste förbereda sig för. Planen pekar ut tänkbara risker och dess konsekvenser för kommunens verksamheter och fysiska miljö samt redovisar lämpliga anpassningsåtgärder. Region Stockholm ser positivt på att Danderyds kommun har tagit initiativet till att ta fram en klimatanpassningsplan och är generellt positiv till planens innehåll. I RUF5 2050 finns ett antal regionala ställningstaganden för klimatanpassning. Region Stockholm anser att Danderyd kommuns har inkluderat dessa ställningstaganden väl, men saknar en åtgärd om att se över möjlighet till grönstruktur för omhändertagande av ökade vattenmängder vid nybyggnation. Region Stockholm är positiv till att Danderyds kommun i klimatanpassningsplanen har identifierat behov av dialog med andra aktörer, men föreslår att behovet av dialog tydliggörs genom att det läggs till som en åtgärd.

Bakgrund

Danderyds kommun har remitterat ärendet Förslag till Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022 - 2031 till Region Stockholm för yttrande. Klimat- och hållbarhetsnämnden svarar på Region Stockholms vägnar. Syftet med klimatanpassningsplanen är att sprida kunskap om klimatförändringarna och dess effekter som kommunen måste förbereda sig för. Planen pekar ut tänkbara risker och dess konsekvenser för kommunens verksamheter och fysiska miljö samt redovisar lämpliga anpassningsåtgärder. Klimatanpassningsplanen föreslås gälla för hela det geografiska området Danderyds kommun med fokus på de kommunala verksamheterna som kommunen råder över och de åtgärder som kommunen kan och bör vidta. Klimatanpassningsplanen ska också utgöra ett underlag till kommunens översiktsplan och bidra till en robust och hållbar samhällsutveckling i Danderyds kommun.

Region Stockholms yttrande

Effekterna av ett förändrat klimat påverkar redan idag Stockholms län och denna påverkan förväntas öka i framtiden. Genom att tänka långsiktigt i den fysiska planeringen kan resiliensen mot klimatförändringarna öka och framtida risker undvikas. Region Stockholm ställer sig positiv till att Danderyds kommun har tagit initiativet till att ta fram en klimatanpassningsplan och är generellt

positiv till planens innehåll. Planen är ambitiös och innehåller mål och konkreta aktiviteter och inkluderar relevanta frågor om ökad temperatur, ökad nederbörd, risk för skred och erosion samt höjda havsnivåer.

Region Stockholm anser att planen innehåller en bra beskrivning av roller och styrande dokument. Dessa beskrivningar kan förslagsvis kompletteras med Region Stockholms roll och den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen RUF5 2050 (LS 2015-0084).

I RUF5 2050 finns ett antal regionala ställningstaganden för klimatanpassning, som ska beaktas i efterföljande planering och i det regionala utvecklingsarbetet. Det första ställningstagandet handlar om att ekosystemtjänster i klimatanpassningsarbetet ska utnyttjas och utvecklas, t.ex. genom att grönstruktur kan användas för att omhänderta ökade vattenmängder. Det andra handlar om att ny bebyggelse och infrastruktur ska lokaliseras till mark som är lämplig för ändamålet med hänsyn till risker som är kopplade till ett förändrat klimat. Det tredje lyfter att medvetandet om riskerna med ett förändrat klimat behöver höjas i syfte att förebygga framtida kriser.

Region Stockholm anser att Danderyds kommun i huvudsak har inkluderat de regionala ställningstagandena från RUF5 2050. När det gäller att använda grönstruktur som omhändertagande av ökade vattenmängder, ser Region Stockholm positivt på att en åtgärd har identifierats om att undersöka vilka befintliga ytor som kan ta emot skyfallsvatten. Region Stockholm föreslår att en åtgärd läggs till om att också se över möjlighet till sådana ytor vid nybyggnation.

Inledningsvis avgränsas klimatanpassningsplanen till de kommunala verksamheter som kommunen råder över. Det anges att andra aktörers verksamhet inte har analyserats, men att områden där dialog behövs har identifierats.

Region Stockholm ser positivt på att det i klimatanpassningsplanen lyfts att dialog med andra aktörer i kommunen behövs, men vill trycka på att klimatanpassning är ett område som spänner över organisationsgränser och geografiska gränser; utifrån det vill Region Stockholm särskilt lyfta vikten av samverkan med angränsande kommuner och regionala aktörer. Det kan finnas verksamheter i en kommun som inte ägs eller drivs av kommunen, men som är viktiga för samhällets funktion; lokalt, regionalt eller nationellt. Ur ett regionalt perspektiv handlar det om funktioner som sjukhus eller infrastruktur för kollektivtrafik.

Region Stockholm bedömer att samverkan är särskilt viktig när det gäller skyfall och översvämning som på ett omfattande sätt kan skada

	<p>dessa samhällsviktiga funktioner. Som exempel kan översvämning i delar av tunnelbanesystemet ge konsekvenser för hela kollektivtrafiken. Det är som alltid viktigt att samverkan sker med ett uttalat resultat som mål. Mot bakgrund av detta föreslår Region Stockholm att dialog med externa aktörer tydliggörs genom att det läggs till som en åtgärd.</p> <p>Ekonomiska konsekvenser Beslutet bedöms inte medföra några ekonomiska konsekvenser för Region Stockholm. XX Regiondirektör XX Tf. Hållbarhetsdirektör</p>
<p>Kommentar</p> <p>Region Stockholm</p>	<p><i>Svar Danderyds kommun</i></p> <p>Region Stockholm framför att Region Stockholm anser att Danderyds kommun i huvudsak har inkluderat de regionala ställningstagandena från RUFSS 2050. När det gäller att använda grönstruktur som omhändertagande av ökade vattenmängder, ser Region Stockholm positivt på att en åtgärd har identifierats om att undersöka vilka befintliga ytor som kan ta emot skyfallsvatten. Region Stockholm föreslår att en åtgärd läggs till om att också se över möjlighet till sådana ytor vid nybyggnation.</p> <p><i>Ny åtgärd tillagd, ÅBM45, "Undersök möjlighet till grönstruktur för omhändertagande av ökade vattenmängder vid nybyggnation."</i></p> <p>Region Stockholm bedömer att samverkan är särskilt viktig när det gäller skyfall och översvämning som på ett omfattande sätt kan skada dessa samhällsviktiga funktioner. Som exempel kan översvämning i delar av tunnelbanesystemet ge konsekvenser för hela kollektivtrafiken. Det är som alltid viktigt att samverkan sker med ett uttalat resultat som mål. Mot bakgrund av detta föreslår Region Stockholm att dialog med externa aktörer tydliggörs genom att det läggs till som en åtgärd. <i>Åtgärd för dialog finns redan, ÅJI.</i></p>
<p>Trafikverket</p>	<p>Yttrande gällande förslag till klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022–2031</p> <p>Trafikverket har mottagit rubricerat ärende för samråd från Danderyds kommun.</p> <p>Ärendet Danderyds kommun har tagit fram förslag till ny klimatanpassningsplan. Planförslaget syftar till att sprida kunskap om klimatförändringarna och dess effekter som kommunen måste förbereda sig för. Planförslaget pekar även ut tänkbara risker och dess</p>

konsekvenser för kommunens verksamheter och fysiska miljö samt redovisar lämpliga anpassningsåtgärder.

Synpunkter på planförslaget

Trafikverket ser överlag positivt på Danderyds kommuns kartläggning av klimatförändringar och därtill kopplade risker. Utöver de klimatrisker som nämns i dokumentet saknar Trafikverket översvämning av sjöar och vattendrag, som med fördel skulle komplettera de befintliga rubrikerna ökad nederbörd, höjd havsnivå och risk för skred och erosion. Trafikverket har särskilt noterat avvattningsstråket mellan Ekebysjön och västerut mot Edsviken, som passerar E18.

Som information kan Trafikverket nämna att verket har genomfört en regional klimat- och sårbarhetsanalys vars fokus är på den statliga infrastrukturens robusthet gentemot klimatförändringar. I detta arbete har Trafikverket analyserat det övergripande statliga vägnätet ("funktionellt prioriterat vägnät") med avseende på risker kopplat till havsnivåhöjning, skyfall, höjda flöden i sjöar och vattendrag samt ras, skred och erosion. Sammantaget har en rad risker identifierats och värderats, fortsatt arbete sker i form av framtagande av handlingsplan samt fördjupningar för särskilt platser. Trafikverket bidrar gärna med ytterligare information och slutsatser kopplat till detta arbete.

I Danderyds kommun har E18 samt väg 262 studerats, i dagsläget bedöms detta vägnät upprätthålla en relativt bra robusthet mot förväntade klimatförändringar. Den största risken som identifierats är översvämning av trafikplats Danderyds sjukhus, till följd av skyfall motsvarande 100-årsregn med 20 % klimatkfaktor. Tillgängligheten till Danderyds sjukhus bedöms inte påverkas av identifierad översvämningrisk. I dagsläget finns ingen åtgärd planerad utöver fördjupad intern dialog kring klimatanpassning.

Danderyds kommun har i handlingsplanen och medföljande bilagor pekat ut Stockssundsbron som utsatt för risker kopplat till främst erosion. Trafikverket instämmer i att det är viktigt att upprätthålla bronns och E18:s funktionalitet även vid höga vattenflöden. Hittills har dock inte Trafikverket identifierat några risker för bron och vår underhållsavdelning har inte heller identifierat några tecken på pågående erosion utöver kopplat till dagvatten. Trafikverket följer kontinuerligt upp konstruktionens status bl.a. avseende tidiga tecken på erosionsskador.

Övriga synpunkter

- Trafikverket önskar ökad bildkvalitet/detaljeringsgrad för de kartor som finns i kapitel två. I dagsläget är det svårt att tyda kartornas innehåll och teckenförklaringar.
- Handlingsplanen i bilaga 3 kan med fördel kompletteras med uppgifter om intern prioritering mellan redovisade åtgärder.

	För Trafikverket Region Stockholm XX, Samhällsplanering
<p>Kommentar</p> <p>Trafikverket</p>	<p><i>Svar Danderyds kommun</i></p> <p>Utöver de klimatrisker som nämns i dokumentet saknar Trafikverket översvämning av sjöar och vattendrag, som med fördel skulle komplettera de befintliga rubrikerna ökad nederbörd, höjd havsnivå och risk för skred och erosion. Trafikverket har särskilt noterat avvattningsstråket mellan Ekebysjön och västerut mot Edsviken, som passerar E18.</p> <p><i>Klimatanpassningsplanen utgår från Länsstyrelsens metoddokument och använder morfologisk analys. Denna innebär tolv system som analyseras utifrån fyra klimatfaktorer, ökad nederbörd, höjd havsnivå, ökad temperatur och risk för ras och skred samt erosion. Översvämning av sjöar och vattendrag inkluderas i klimatfaktorn ökad nederbörd i kombination med olika system exempelvis bebyggd mark, dricksvattenförsörjning, avlopps- och dagvattensystem, naturmiljö och landekosystem.</i></p> <p>Övriga synpunkter</p> <ul style="list-style-type: none"> - Trafikverket önskar ökad bildkvalitet/detaljeringsgrad för de kartor som finns i kapitel två. I dagsläget är det svårt att tyda kartornas innehåll och teckenförklaringar. <i>Kartmaterialet är hämtat från översiktsplanen. Om möjligt ska kartorna uppdateras till slutgiltig version av klimatanpassningsplanen.</i> - Handlingsplanen i bilaga 3 kan med fördel kompletteras med uppgifter om intern prioritering mellan redovisade åtgärder. <i>Den interna prioriteringen av åtgärder kommer fastställas vid redovisning av valda åtgärder från respektive nämnd.</i>
<p>Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap</p>	<p>MSB 2021-14724-1 - Remiss: Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022–2031. Ref.nummer KS 2021/0471</p> <p>Hej.</p> <p>Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, avstår från att yttra sig i ärendet.</p> <p>Med vänlig hälsning XX</p>

	Klimatanpassningssamordnare, KC-GS
Kommentar	<i>Svar Danderyds kommun</i>
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	<i>Danderyd tackar för meddelande om att avstå från yttrande i ärendet.</i>
Storstockholms brandförsva	<p>Remissvar för klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022 - 2031</p> <p>Storstockholms brandförsva (SSBF) har mottagit förslag till klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022 – 2031 och ger i detta dokument synpunkter på remissen.</p> <p>SSBF tycker överlag att förslaget till klimatanpassningsplan för Danderyds kommun är bra. Det är tydligt att kommunen har gjort ett gediget analysarbete där hänsyn har tagits till olika slags risker som klimatförändringar kan medföra. SSBF tycker även att det är bra att ansvar (avsnitt 1.2) och avgränsningar (avsnitt 1.4) har tydliggjorts i remissen. Överlag anser SSBF att remissen är välskriven och enkel att ta till sig.</p> <p>Nedan följer de fåtal synpunkter som SSBF har.</p> <ul style="list-style-type: none"> • I avsnitt 3.2 exemplifieras att framkomlighetsproblem kan leda till sanitära olägenheter. I bilagan framgår det tydligt att även blåljusaktörer kan påverkas av framkomlighetsproblem. SSBF anser att de mest allvarliga problemen med framkomlighet är om blåljusaktörer påverkas eftersom detta kan leda till större risker för liv och hälsa i samhället. • I avsnitt 3.3 framgår det vad ras, skred och erosion kan leda till för konsekvenser. Dock nämns inte att ras och skred kan leda till påverkan på liv, hälsa och egendom. Den yttersta konsekvenser av ras och skred är att människor omkommer och skadas. SSBF anser att detta är en konsekvens som eventuellt bör tydliggöras i remissen. • I avsnitt 4.2.2 listas olika åtgärder som syftar till att hindra och dämpa konsekvenserna av ökad nederbörd. En av punkterna handlar om att identifiera lågpunkter. SSBF ser positivt på att kommunen även identifierar lågpunkter där specifikt samhällsviktiga verksamheter eller viktiga vägnät finns. <p>Utöver de synpunkter som framgår enligt punktlistan har SSBF inget mer att tillägga.</p>
Kommentar Storstockholms brandförsva	<p><i>Svar Danderyds kommun</i></p> <p>I avsnitt 3.2 exemplifieras att framkomlighetsproblem kan leda till sanitära olägenheter. I bilagan framgår det tydligt att även blåljusaktörer kan påverkas av framkomlighetsproblem. SSBF anser att de mest allvarliga problemen med framkomlighet är om blåljusaktörer</p>

	<p>påverkas eftersom detta kan leda till större risker för liv och hälsa i samhället.</p> <p><i>Synpunkt noterad och avsnitt förtydligat.</i></p> <p>I avsnitt 3.3 framgår det vad ras, skred och erosion kan leda till för konsekvenser. Dock nämns inte att ras och skred kan leda till påverkan på liv, hälsa och egendom. Den yttersta konsekvenser av ras och skred är att människor omkommer och skadas. SSBF anser att detta är en konsekvens som eventuellt bör tydliggöras i remissen.</p> <p><i>Kapitel 3.3 har kompletterats med text och strategi har konsekvens KBM2 kompletterats med klimatfaktorn ras, skred, erosion.</i></p> <p>I avsnitt 4.2.2 listas olika åtgärder som syftar till att hindra och dämpa konsekvenserna av ökad nederbörd. En av punkterna handlar om att identifiera lågpunkter. SSBF ser positivt på att kommunen även identifierar lågpunkter där specifikt samhällsviktiga verksamheter eller viktiga vägnät finns.</p> <p><i>Detta hanteras inom kommunens kontinuitetsplanering.</i></p>
KOMMUNALA ORGAN	
SÖRAB	<p>Ämne: Remissvar KS 2021/0471</p> <p>Hej,</p> <p>Tack för frågan, SÖRAB avstår yttrande denna gång. Referens KS 2021/0471</p>
Kommentar SÖRAB	<p><i>Svar Danderyds kommun: Danderyd tackar för meddelande om att avstå från yttrande i ärendet.</i></p>
NÄMNDER OCH BOLAG	
Kultur- och fritids- nämnden	<p>§21 2022-03-22 Yttrande över förslag till Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022 – 2031 (KFN 2021/0108)</p> <p>Kultur- och fritidsnämnden ser positivt på att det tas fram en klimatanpassningsplan för Danderyds kommun.</p> <p>Med klimatförändringar och ett varmare klimat ökar risken för mer och kraftigare nederbörd och risken för översvämningar ökar. Vid all förnyelse, ny- och ombyggnation samt exploatering på våra</p>

	<p>idrottsanläggningar bör en risk- och sårbarhetsanalys tas fram och behandlas genom hela planerings- och genomförandeprocess.</p> <p>Klimatanpassningsplanen ger indikatorer på konsekvenser som kommer påverka kultur- och fritidsnämndens verksamheter framöver på grund av klimatförändringarna.</p> <p>Mer och kraftigare nederbörd leder till översvämningar med olika typer av sättningar i grunder, byggnader och på aktivitetsytor. Det finns risk för försämrad badvattenkvalité på grund av förorenat dagvatten. Fotbollsplaner riskerar bli ospelbara och motionsspår oframkomliga.</p> <p>Vid en temperaturhöjning försvåras och försenas uppspolning av kommunens uteisar. Även energiförbrukningen i våra oisolerade ishallar påverkas. En temperaturhöjning påverkar även isläggning på våra sjöisar med förrädiska och farliga isar som resultat. Brist på natursnö gör att skidspår inte kan anläggas. Med varmare och kallare perioder växelsvis försvåras arbetat med olika typer av utomhusanläggningar.</p> <p>Klimatanpassningsplanen (skyfallskartering) pekar ut ett antal områden som riskområden för översvämningar på grund av ökad nederbörd (upp till 20-30% i regionen), samt även stigande havsnivåer, som på sikt medför konsekvenser för friluftslivet vid kustnästa platser och i låglänta områden.</p> <p>Flera av kultur- och fritidsnämndens idrottsanläggningar ligger just i dessa låglänta riskområden, Danderydsvallen IP, Djursholms IP/Norrängsgården och delar av Stockhagen IP riskerar översvämmas vid stora mängder nederbörd.</p> <p>I förslag till Klimatanpassningsplan anges att grönytor och idrottsanläggningar kan användas som översämningsytor vid kraftiga skyfall. Detta bör utredas mycket noggrant då det påverkar kultur- och fritidsnämndens verksamheter. Huvudansvar för denna fråga har Kommunstyrelsen.</p> <p>På grund av ökande utomhustemperaturer kan inomhuslokaler som sporthallar, bibliotek och Kulturskolan behöva installera AC eller ansluta fjärrkyla. Åtgång av vatten till naturgräsplaner kommer att öka vilket gör att bevattningsförbud sommartid behöver hanteras.</p> <p>Vid ökande temperaturer ökar också antal besökare till våra badplatser och sannolikheten för drunkningsolyckor ökar med fler besökare, Kultur- och fritidsnämnden behöver säkerställa att badplatserna är säkra och att livräddningsutrustning finns tillgänglig. Det innebär även behov av informationsinsatser till invånare, att öka simkunnigheten bland barn och ungdomar samt utveckla samarbetet med Svenska Livräddningssällskapet.</p> <p>XX Ordförande kultur- och fritidsnämnden</p>
--	---

<p>Kommentar</p> <p>Kultur- och fritidsnämnden</p>	<p><i>Yttrande från KFN föranleder inga ändringar i Klimatanpassningsplanen med tillhörande strategi.</i></p>
<p>Tekniska nämnden</p>	<p>§21 2022-03-16</p> <p>Yttrande över förslag till Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022 – 2031 (TN 2021/0232)</p> <p>Bakgrund</p> <p>Kommunstyrelsens arbetsutskott har skickat förslag för klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022–2031 på remiss under tiden 14 december 2021 till den 31 mars 2022.</p> <p>Syftet med klimatanpassningsplanen är att sprida kunskap om klimatförändringarna och dess effekter som kommunen måste förbereda sig för. Planen pekar ut tänkbara risker och dess konsekvenser för kommunens verksamheter och fysiska miljö samt redovisar lämpliga anpassningsåtgärder. Klimatanpassningsplanen beskriver inte begräsning utav växthusgaser.</p> <p>Klimatanpassningsplanen gäller för hela det geografiska området Danderyds kommun med fokus på de kommunala verksamheterna som kommunen råder över och de åtgärder som kommunen kan och bör göra. Andra aktörers verksamhet har inte analyserats. Däremot har områden där dialog behöver föras identifierats.</p> <p>Bedömning</p> <p>Tekniska nämnden bedömer att förslaget till klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022–2031 är väl utformat. I planen beskrivs konsekvenserna av klimatförändringarna för kommunen samt föreslagna åtgärder.</p> <p>Flera av åtgärderna berör tekniska nämndens verksamhetsområden och nämnden är huvudansvarig för 21 åtgärder och medansvarig för 11 av åtgärderna.</p> <p>Om klimatanpassningsaspekter vävs in i det ordinarie arbete blir kostnaden ofta lägre än kostnaden för att åtgärda och reparera skador orsakade av effekter orsakade av klimatförändringar. För tekniska nämndens verksamhet är det framför allt konsekvenser orsakade av ökad nederbörd och höjd havsnivå som kan drabba kommunens vägar, VA-system och fastigheter. För ökade temperaturer är det avfallshantering som berörs.</p> <p>Tekniska nämnden vill poängtera vikten av att tydligt informera om ansvarsfördelningen när det gäller översvämningsfrågor och att detta görs på ett tydligt och pedagogiskt sätt. I föreslagen handlingsplan nämnden ser att det framför allt är kommunstyrelsen är ansvarig för denna åtgärd.</p> <p>Tekniska nämnden föreslår följande förslag till korrigerande i handlingsplanen. För åtgärd ÅD2, ta fram en nödvattenplan, ska ansvarig nämnd ändras till kommunstyrelsen och tekniska nämnden stå som medansvarig. Åtgärderna i handlingsplanen bedöms kunna slutföras inom föreslagen tidsram och kostnad.</p>

	<p>Tekniska nämnden anser att det är viktigt att arbeta med klimatanpassning. Många åtgärderna kan samordnas inom driften eller befintlig verksamhet. Några åtgärder i handlingsplanen bedöms ligga utanför nämndens ordinarie verksamhet exempelvis utredningar för att inventera påverkan på vägar och byggnader vid översvämning samt ett antal åtgärder som är relaterade till VA-system såsom bräddningskammare och pumpstationer. Det bör poängteras vikten att genomföra åtgärderna effektivt och om möjligt i samband med andra planerade arbeten. Dock kan det behövas ytterligare medel och resurser för att genomföra åtgärderna exempelvis för utredningar som behöver utföras av konsult.</p> <p>Med detta lämnar tekniska nämnden yttrandet till kommunstyrelsen.</p> <p>Tekniska nämnden.</p>
<p>Kommentar</p> <p>Tekniska nämnden</p>	<p>Tekniska nämnden föreslår följande förslag till korrigerig i handlingsplanen.</p> <p>För åtgärd ÅD2, ta fram en nödvattenplan, ska ansvarig nämnd ändras till kommunstyrelsen och tekniska nämnden stå som medansvarig.</p> <p><i>Strategi är korrigerad enligt denna synpunkt.</i></p>
<p>Byggnadsnämnden</p>	<p>§22 2022-03-16</p> <p>Yttrande över förslag till Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022 – 2031 (BN 2021–001576)</p> <p>Svar på remiss av Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022–2031 Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade 6 december 2021 (§ 69) att remittera klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022–2031 med tillhörande bilagor till bland annat byggnadsnämnden med svarstid till och med den 31 mars 2022.</p> <p>Byggnadsnämnden har tidigare yttrat sig mycket positivt till styrdokument som vattenplan, dagvattenplan och miljö- och klimatprogram för Danderyds kommun.</p> <p>Syftet med klimatanpassningsplanen är att sprida kunskap om klimatförändringarna och dess effekter som kommunen måste förbereda sig för. Planen pekar ut tänkbara risker och dess konsekvenser för kommunens verksamheter och fysiska miljö samt redovisar lämpliga anpassningsåtgärder. Klimatanpassningsplanen ska vara styrande för kommunens verksamheter och förebygga kommande skador på grund av klimatförändringar. Genom att sprida kunskap om kommande klimatförändringarna till alla som bor och verkar i kommunen uppnås en större delaktighet och medvetenheten om miljöaspekterna och planering av byggande.</p>

	<p>Byggnadsnämndens uppdrag är i huvudsak myndighetsutövning med stöd av plan- och bygglagen och angränsande regelverk. Åtgärder som byggnadsnämnden föreslås vidta inom gällande detaljplaner och vid till exempel bygglovsprövningar är därför ofta av indirekt karaktär, såsom rådgivning om miljövänligt material och byggande, omhändertagande av dagvatten och grönt tak. Dessa åtgärder pågår delvis redan idag. Byggnadsnämndens bedömning är att föreslagna åtgärder för byggnadsnämnden kan genomföras med befintliga resurser, men kan kräva informations- och utbildningsinsatser.</p> <p>Byggnadsnämndens roll som plannämnd har en mer direkt betydelse när det gäller att ge förutsättningar för långsiktig byggande och med hänsyn till kommande klimatförändringar. Bland annat har frågor om lokalisering och höjdsättning av framtida bebyggelse en avgörande roll, exempelvis vid eventuella översvämningar på grund av klimatförändringar.</p> <p>Byggnadsnämndens planeringsuppgifter och myndighetsutövning måste vara framåtsyftande för att ta bebyggelsen i Danderyd in i framtiden, då många av de effekter man nu pratar om kommer att vara verklighet. Byggnader lever under relativt lång tid och därför måste man nu ta höjd även för effekter som kommer av miljö- och klimatproblem om 20 eller 50 år.</p> <p>Byggnadsnämnden ser mycket positivt på framtagande av klimatanpassningsplanen, bl.a. för ett långsiktigt hållbart byggande i kommunen.</p> <p>Byggnadsnämnden Danderyds kommun</p>
<p>Kommentar Byggnadsnämnden</p>	<p><i>Yttrande från BN föranleder inga ändringar i Klimatanpassningsplanen med tillhörande strategi.</i></p>
<p>Miljö- och hälsoskydds- nämnden</p>	<p>§16 2022-03-08 Svar på remiss av Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022–2031 (Diarienummer 2021–863)</p> <p>Kommunstyrelsens arbetsutskott har remitterat ett förslag till Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022–2031 till miljö- och hälsoskyddsnämnden för yttrande. Miljö- och hälsoskyddsnämndens yttrande Miljö- och hälsoskyddsnämnden stödjer förslaget som utgör ett viktigt dokument för att möta framtida klimatförändringar i kommunen. Nämnden vill framföra följande kommentarer angående handlingsplan till klimatanpassningsplanen (bilaga 3): Det är värt att framhålla åtgärderna ÅM5, ÅM51 och ÅM52 angående ökad nederbörd och havsnivå. Det är viktigt att fortsätta arbetet med att åtgärda förorenade områden som är utsatta för klimatförändringar som riskerar att öka spridning av föroreningar.</p>

	<p>Inom handlingsplanen för förorenade områden i Danderyd har dessa områden inventerats och riskklassats med hänsyn tagen till bland annat översvämningsrisker och risk för skred och ras. I samband med ansvars- och åtgärdsutredningar och utförande av åtgärder finns goda möjligheter till samarbete mellan nämnder. Det gäller prioriterade förorenade områden vid båtuppställningsplatser, en brandövningsplats och en skjutbana. De flesta av dessa ligger på mark som kommunen äger och som ligger strandnära och utsatt för höjda havsnivåer eller höga dagvattenflöden. Åtgärder av dessa områden har hög genomförbarhet till en låg eller måttlig kostnad för kommunen eftersom det ekonomiska ansvaret oftast inte ligger på kommunen utan olika miljöfarliga verksamheter. Dessa åtgärder kan följas upp regelbundet via handlingsplanen för förorenade områden. Övriga åtgärdsförslag där miljö- och hälsoskyddsnämnden står som delansvarig nämnd är ÅM2 angående rutiner vid värmeböljor för hantering av livsmedel samt ÅF7 angående rutiner vid risker för försämrad vattenkvalitet, djur- och vattenburen smitta, algbloomning och parasiter vid högre temperatur. Dessa områden är viktiga men det bedöms att andra nämnder har det primära ansvaret för dessa rutiner som verksamhetsutövare medan miljö- och hälsoskyddsnämnden kan bidra med kompetens vid arbetet. Sammanfattningsvis bedömer miljö- och hälsoskyddsnämnden att den föreliggande klimatanpassningsplanen ett bra och vällovligt dokument. Förslag och principer som tas upp ses som väl avvägda och prioritet måste ligga på att den får ett stort genomslag. Innan kommunfullmäktige beslutar om planen bör resursfrågan liksom hur uppföljning ska ske belysas och lösningar eventuellt komplettera planen.</p> <p>Miljö- och hälsoskyddsnämnden Danderyds kommun</p>
<p>Kommentar</p> <p>Miljö- och hälsoskyddsnämnden</p>	<p>Övriga åtgärdsförslag där miljö- och hälsoskyddsnämnden står som delansvarig nämnd är ÅM2 angående rutiner vid värmeböljor för hantering av livsmedel samt ÅF7 angående rutiner vid risker för försämrad vattenkvalitet, djur- och vattenburen smitta, algbloomning och parasiter vid högre temperatur. Dessa områden är viktiga men det bedöms att andra nämnder har det primära ansvaret för dessa rutiner som verksamhetsutövare medan miljö- och hälsoskyddsnämnden kan bidra med kompetens vid arbetet.</p> <p><i>Ändring av text för åtgärd ÅM2 ” Kontroll att rutiner är uppdaterade så att livsmedel hanteras korrekt vid värmeböljor. ”</i></p> <p><i>Ansvarig nämnd ändrad till TN för ÅF7.</i></p> <p>Innan kommunfullmäktige beslutar om planen bör resursfrågan liksom hur uppföljning ska ske belysas och lösningar eventuellt komplettera planen.</p> <p><i>Varje nämnd har till uppgift att välja åtgärder och tillsätta resurser till dessa enligt föreslagen tidsplan. Vissa åtgärder kan lösa flera problem och ge synergier till att lösa andra konsekvenser eller medverka till att</i></p>

	<p><i>begränsa växthusgasutsläpp eller främja den biologiska mångfalden. Det är också viktigt att väva in åtgärder som främjar klimatanpassning i investeringsprojekt och den dagliga driften. Det behöver inte innebära ökade kostnader i dessa fall.</i></p> <p><i>Klimatanpassningsplanen föreslås följas upp i samband med uppföljning av kommunens styrdokument inom klimat och miljö.</i></p>
<p>Fastighetsnämnden</p>	<p>§17 2022-03-17 Yttrande Förslag till Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022 – 2031 (FN 2021/0067)</p> <p>Bakgrund Kommunstyrelsens arbetsutskott har skickat förslag för klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022–2031 på remiss under tiden 14 december 2021 till den 31 mars 2022. Syftet med klimatanpassningsplanen är att sprida kunskap om klimatförändringarna och dess effekter som kommunen måste förbereda sig för. Planen pekar ut tänkbara risker och dess konsekvenser för kommunens verksamheter och fysiska miljö samt redovisar lämpliga anpassningsåtgärder. Klimatanpassningsplanen beskriver inte begräsning utav växthusgaser. Klimatanpassningsplanen gäller för hela det geografiska området Danderyds kommun med fokus på de kommunala verksamheterna som kommunen råder över och de åtgärder som kommunen kan och bör göra. Andra aktörers verksamhet har inte analyserats. Däremot har områden där dialog behöver föras identifierats.</p> <p>Bedömning Fastighetsnämnden bedömer att förslaget till klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022–2031 är väl utformat. I planen beskrivs konsekvenserna av klimatförändringarna för kommunen samt föreslagna åtgärder. Flera av åtgärderna berör fastighetsnämndens verksamhetsområden och nämnden är huvudansvarig för 10 åtgärder och medansvarig för 5 av åtgärderna. Om klimatanpassningsaspekter vävs in i det ordinarie arbete blir kostnaden ofta lägre än kostnaden för att åtgärda och reparera skador orsakade av effekter av klimatförändringar. För fastighetsnämndens verksamhet är det framför allt konsekvenser orsakade av ökad nederbörd och höjd havsnivå som kan drabba kommunens fastigheter och ge upphov till mögel- och fuktproblem samt ökade inomhustemperaturer för verksamheter som bedrivs i kommunägda byggnader vid värmeböljor. Åtgärderna i handlingsplanen bedöms kunna slutföras inom föreslagen tidsram och kostnad. Fastighetsnämnden anser att det är viktigt att arbeta med klimatanpassning. Många åtgärder kan samordnas inom driften eller befintlig verksamhet. De åtgärder som inte sker inom drift och ordinarie verksamhet ska i största möjliga mån samordnas med arbeten</p>

	<p>och utredningar som redan är planerade. Dock kan vissa kostnader tillkomma exempelvis för utredningar som behöver utföras av konsult.</p> <p>Med detta lämnar fastighetsnämnden yttrandet till kommunstyrelsen.</p> <p>Fastighetsnämnden.</p>
<p>Kommentar</p> <p>Fastighetsnämnden</p>	<p><i>Yttrande från FN föranleder inga ändringar i Klimatanpassningsplanen med tillhörande strategi.</i></p>
<p>Socialnämnden</p>	<p>§17 2022-03-21</p> <p>Yttrande Förslag till Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022 – 2031 (SN 2021/0201)</p> <p>Bakgrund</p> <p>Kommunens klimat- och sårbarhetsanalys, antagen av kommunfullmäktige den 31 mars 2014 (§ 32) behöver uppdateras då nya underlag och erfarenheter har tillkommit.</p> <p>Syftet med klimatanpassningsplanen är att sprida kunskap om klimatförändringarna och dess effekter som kommunen måste förbereda sig för. Planen pekar ut tänkbara risker och dess konsekvenser för kommunens verksamheter och fysiska miljö samt redovisar lämpliga anpassningsåtgärder.</p> <p>Yttrande</p> <p>Socialnämnden har tagit del av föreslagen klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022–2031 och har ingenting att tillägga eller justera kring identifierade riskområden med föreslagna åtgärder där socialnämnden är ansvarig eller delaktig inom.</p>
<p>Kommentar</p> <p>Socialnämnden</p>	<p><i>Yttrande från SN föranleder inga ändringar i Klimatanpassningsplanen med tillhörande strategi.</i></p>
<p>Utbildningsnämnden</p>	<p>§22 2022-03-22</p> <p>Yttrande Förslag till Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022 – 2031 (UN 2021/0955)</p> <p>Bilaga 2 - konsekvenslista</p> <p>De konsekvenser i <i>klimatanpassningsplanens bilaga 2</i> som berör utbildningsnämndens ansvarsområden, handlar om byggnaders och människors påverkan av klimatfaktorerna ökad temperatur, nederbörd eller höjd havsnivå.</p> <p>Konsekvenser med högst konsekvensvärde (3)</p> <p><i>Byggnadskonstruktioner</i></p> <p>Konsekvenser som lyfts fram är mögel vid temperatur och nederbördsökning, fuktskador vid ökad nederbörd och den höjda havsnivåns påverkan på förskole- och skolbyggnader som ligger i</p>

riskzon. Den skolbyggnad som nämns är Vasaskolan. Tidigare har även Hildingavägens förskola nämnts.

Byggnader i instängda områden där vatten kan bli stillastående kan påverkas negativt.

Värme och kylbehov i byggnader

Ökad temperatur leder till värme och kylbehov i förskole- och skolbyggnader. Extra viktigt är att plantera träd på skolgårdar, för att få skugga och svalka, på lämpliga platser. Det ger en hälsopåverkan på barn, elever och personal och leder till att kylvaror såsom vaccin kan påverkas.

Människors hälsa

Ökad temperatur påverkar barns, elevers och personals mående och prestation i förskola och skola negativt. Hanteringen av livsmedel i förskola och skola kan försvåras med anledning av temperaturökningen.

Konsekvenser med mellannivå av konsekvensvärde (2)

Värme och kylbehov i byggnader

Ökad temperatur ger en hälsopåverkan och påverkar arbetsmiljön för barn, elever och personal i våra verksamheter. Det leder till ett ökat kylbehov samt försvårar värme- och kylreglering i kommunens byggnader. Den påverkar även avfallshanteringen.

Konsekvenser med lägst nivå av konsekvensvärde (1)

Byggnadskonstruktioner

Ökad nederbörd påverkar byggnader med lågt sluttande tak och kan ge upphov till takras vid stora mängder blötsnö.

Förslag på tillägg i bilaga 2 – Konsekvenser

Att anställd personal i förskola och skola läggs till i uppräknningen av de som påverkas negativt av ökad temperatur i UN:s verksamheter inom området Människors hälsa. (*bilaga 2, sid 4, rad 4*)

Förtydligande att även personals arbetsmiljö inom förskola och skola påverkas negativt inom området Värme och kylbehov i byggnader. (*bilaga 2, sid 3, rad 5*)

Bilaga 3 - Handlingsplan

De åtgärder i *klimatanpassningsplanens bilaga 3* som berör utbildningsnämndens ansvarsområden, handlar om friluftsliv och värme och kylbehov i byggnader (ökad temperatur).

Friluftsliv (sid 6 i bilaga 3, åtgärd ÅF 41)

Simundervisning anordnas inom ämnet idrott och hälsa i låg-, mellan- och högstadiet i grundskolan och motsvarande skolformer. I mellanstadiet och högstadiet ingår även badvett, säkerhet och hantering av nödsituationer vid vatten i undervisningen. I högstadiet får elever undervisning i första hjälpen och hjärt- och lungräddning. Utöver undervisningen i idrott och hälsa erbjuder skolorna simskola inom kommunens lovskola för de elever som riskerar att inte nå de delar av kunskapskraven som gäller simning i årskurs 6 eller 9.

	<p><i>Värme och kylbehov i byggnader (sid 4 i bilaga 3, åtgärd ÅVK3 och ÅVK4)</i></p> <p>Rutiner för vädring finns tillgängliga på hyresgästportalen för huvudman och rektorer för förskola och skola och används i verksamheterna. Under vårens och sommarens pollenssäsonger kan dock vädring påverka pollenallergiska barns, elevers och personals arbetsmiljö och är inte en tillräcklig värmereglering.</p> <p>Förskolor och skolor ser ett ökat kylbehov i sina byggnader och att varma och kalla månader försvårar reglering av värme och kyla. Små barn i förskolan samt känsliga elever och personal anställda i verksamheterna har stort behov av att lokalerna möjliggör snabb reglering av värme och kyla. Det är därför positivt att flera åtgärder föreslås för att säkerställa system för värmereglering.</p> <p>Värme och kylbehov i byggnader behöver inventeras och rutiner skapas för att säkerställa att mediciner och vaccin finns med rätt förvaring. I klimatanpassningsplanen föreslås att inventeringen genomförs 2025 av utbildningsnämnden (UN) och socialnämnden (SN) med (SN) som föreslagen huvudansvarig nämnd. I arbetet med den årliga patientsäkerhetsberättelsen för elevhälsans medicinska insatser ingår att genomföra åtgärder för att säkerställa åtgärder för ökad patientsäkerhet. Som en del av utvecklingsarbetet kan en rutin för förvaring av vaccin tas fram i samråd med (SN) senast 2025.</p> <p>I klimatanpassningsplanen föreslås ett delat ansvar för att årligen säkerställa att lokaler är lämpliga för verksamheten och att det finns förutsättningar att bedriva verksamhet även under värmeböljor. Rutiner för detta ska finnas eller tas fram. Ansvaret fördelas mellan tre nämnder där FN ansvarar för alla kommunala byggnader som hyrs ut till SN och UN. SN och UN ansvarar i de fall där verksamheten har en annan hyresvärd än FN.</p> <p>I dagsläget bedrivs sjukhusskola på Danderyds sjukhus och kommunal vuxenutbildning genom olika auktoriserade vuxenutbildningsanordnare.</p> <p>XX Ordförande utbildningsnämnden</p>
<p>Kommentar</p> <p>Utbildningsnämnden</p>	<p><i>Byggnadskonstruktioner</i></p> <p>Konsekvenser som lyfts fram är mögel vid temperatur och nederbördsökning, fuktskador vid ökad nederbörd och den höjda havsnivåns påverkan på förskole- och skolbyggnader som ligger i riskzon. Den skolbyggnad som nämns är Vasaskolan. Tidigare har även Hildingavägens förskola nämnts.</p> <p>Byggnader i instängda områden där vatten kan bli stillastående kan påverkas negativt.</p> <p><i>Text ändrad KB3 till att gälla alla byggnader som ligger under 2 m. När det gäller Hildingavägens förskola ligger den i instängt område och omfattas av konsekvens KB4.</i></p> <p>Förslag på tillägg i bilaga 2 – Konsekvenser Att anställd personal i förskola och skola läggs till i uppräkningslistan av de som påverkas negativt av ökad temperatur i</p>

	<p>UN:s verksamheter inom området Människors hälsa. (<i>bilaga 2, sid 4, rad 4</i>) <i>Ändrat enligt synpunkt i Bilaga 2 samt strategi.</i></p> <p>Förtydligande att även personals arbetsmiljö inom förskola och skola påverkas negativt inom området Värme och kylbehov i byggnader. (<i>bilaga 2, sid 3, rad 5</i>) <i>Ändrat enligt synpunkt i Bilaga 2 samt strategi.</i></p>
ORGANISATIONER OCH INTRESSEFÖRENINGAR	
Svenska kraftnät	<p>Angående ärende med dnr KS 2021/0471 avseende samråd om Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022–2031</p> <p>Svenska kraftnät har tagit del av handlingarna för rubricerat ärende och har ingenting att erinra mot upprättat förslag.</p> <p>Med vänlig hälsning</p> <p>XX, Planhandläggare Framkomlighet och Samhällsplanering</p>
Kommentar	<i>Svar Danderyds kommun</i>
Svenska kraftnät	<i>Danderyd tackar för meddelande om att avstå från yttrande i ärendet.</i>
Eon	<p>E.ON Sverige AB - Yttranden avseende remiss ”Förslag till klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022–2031, KS 2021/0471”</p> <p>E.ON Sverige AB (E.ON) tackar för möjligheten att besvara remissen om Förslag till Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun.</p> <p>Klimatförändringarna påverkar allt fler samhällsområden och fler aktörer måste bidra till att inte bara försöka minska vår påverkan på klimatet utan också göra de anpassningar som krävs för att mildra de effekterna av förändringar. Klimatanpassningsplanen utgör därmed ett viktigt bidrag för Danderyd och även en inspiration för andra kommuner.</p> <p>E.ON välkomnar särskilt att planen poängterar vikten av att kommunen initierar samarbete med oss och andra intressenter i kommunen.</p> <p>E.ON är en viktig aktör i Danderyds kommun med koncession för det lokala elnätet och därmed ca 14 000 kunder. E.ON ansvarar för såväl</p>

anslutning av nya kunder som det kontinuerliga underhållet och förstärkningen av elnätet.

De senaste 15 åren har E.ON genomfört stora investeringar för att vädersäkra elnätet runt om i landet genom att gräva ner kablar i marken eller isolera luftledningarna så att de bättre står emot väderpåfrestningar i form av hårda vindar, snö eller åska. I Danderyd är idag allt elnät nedgrävt i marken vilket kraftigt förbättrat elleveranserna till kunderna. Stora reinvesteringar har även gjorts för att förstärka och kapacitetshöja elnätet i kommunen för att tillmötesgå den elektrifiering och digitalisering som pågår och som kommit väldigt långt i just Danderyds kommun. Allt fler installerar solceller och laddstolpar och ställer samtidigt allt högre krav på en säker elleverans.

Klimatförändringarna beräknas medföra såväl stigande medeltemperatur som ökad nederbörd. Vintrar väntas bli mildare och somrarna varmare vilket kommer förändra vissa mönster för energianvändningen. Under sommaren kan behovet av kyla i bostäder att öka medan behovet av värme under vintern kan minska något. Klimatförändringarna kan också leda till fler och längre värmeböljor samt torka som i sin tur kan leda till fler skogsbränder. Vid större skogsbränder kan elledningar och annan infrastruktur för energi skadas med längre avbrott i el- och energiförsörjning till följd. Ökad nederbörd kan samtidigt leda till en större vattenmättad mark. Mer och kraftigare nederbörd ger också fler och kraftigare översvämningar vilka i sin tur kan leda till störningar i elförsörjningen. Även mängden åsknedslag förväntas öka i ett varmare klimat med påverkan på elleveranser till följd.

Nästan all fysisk planering kräver en nära dialog med elnätsföretaget i kommunen för att bli framgångsrik. Så gäller även frågor som berör klimatförändringarnas påverkan på samhället eller olika klimatanpassningsåtgärder. För E.ON del är det av stor vikt att kommunen ser över vilka områden som kan vara utsatta för översvämning till följd av ökad nederbörd eller stigande havsnivå och delger E.ON den informationen. Av stor vikt är också planering och placering av elcentraler eller annan infrastruktur för el och energi. Så att dessa inte utsätts för onödiga risker med översvämning.

E.ON instämmer även i behovet av att tillse att bräddningslarm finns och fungerar vid verksamheter där vattennivån riskerar att stiga okontrollerat. En ordentlig analys om hur åskan påverkar det kommunala samhället kan slutligen vara värdefull liksom utredningen kring behov av att om möjligt byta ut gammal och åskkänslig utrustning.

Med vänlig hälsning

E.ON Sverige AB
XX

	Regionchef nord E.ON
Kommentar	<i>Svar Danderyds kommun</i>
Eon	<p>För E.ON del är det av stor vikt att kommunen ser över vilka områden som kan vara utsatta för översvämning till följd av ökad nederbörd eller stigande havsnivå och delger E.ON den informationen. Av stor vikt är också planering och placering av elcentraler eller annan infrastruktur för el och energi. Så att dessa inte utsätts för onödiga risker med översvämning.</p> <p><i>Ny konsekvens KTF5 för tekniska försörjningssystem tillagd med klimatfaktor ökad nederbörd och höjd havsnivå.</i></p> <p>En ordentlig analys om hur åskan påverkar det kommunala samhället kan slutligen vara värdefull liksom utredningen kring behov av att om möjligt byta ut gammal och åskkänslig utrustning.</p> <p><i>Detta utförs redan genom befintligt planerat underhåll för att säkerställa driften av våra verksamheter i kommunens byggnader.</i></p>
Danderyds Villaägareförening	<p>Synpunkter på Förslag till Klimatanpassningsplan 2022–31, Danderyds kommun, KS 2021/0471.</p> <p>Danderyds Villaägareförening, DVÄF omfattande V:a Danderyd och Enebyberg, ser med tillfredsställelse på att en handlingsplan för klimatanpassningarna upprättas. För vårt intresseområde, villaboendet, har klimatförändringarna många implikationer. Länsstyrelsens i AB län kartläggning, som visar att nästan hälften av kommunens småhus drabbas av översvämning vid ett 100-årsregn, ger anledning till eftertanke och åtgärder.</p> <p>Som påpekas i förslaget är fastighetsägarens ansvar för sin egendom en viktig utgångspunkt. Fastighetens läge och effekter av samhällets åtgärder kan dock vara helt avgörande för hur en fastighet berörs av klimatförändringarna. Befintliga fastigheter kan inte flytta, så det är viktigt att kommunen känner ett ansvar för befintliga fastigheter såväl i kommunal som i privat ägo. Klimatet drabbar ju inte punktvis utan är en effekt av ett större sammanhang såsom översvämningar, grundvattennivåer, stormar etc. DVÄF finner därför de karteringar som redovisas mycket värdefulla och ser gärna en återkommande uppdatering av detta underlag.</p> <p>DVÄF ser gärna att klimatanpassningsåtgärder enligt handlingsplanen arbetas in i översiktsplanen i relevanta delar framöver. Att kommunen i den fysiska planeringen ska ”ta hänsyn” till klimatanpassningen finner vi för svagt och menar att den fysiska planeringen faktiskt ska bidra till anpassningen.</p>

	<p>I avsnittet Ansvar och roller sägs att kommunen inte har det planläggningsansvar som krävs för att neka bygglov till uppenbart olämplig bebyggelse om befintlig detaljplanen medger det. Vi föreslår att kommunen ajourhåller sina detaljplaner så att risken för tredje man åtminstone undanröjs.</p> <p>Bland kommunens förutsättningar nämns den stora förekomsten av hårdgjorda ytor. DVÄF bedömer att parker och gröna ytor inte är tillräckliga för att kompensera och skydda inför skyfall. Vi föreslår att en avasfalteringsplan upprättas för de ytor som kommunen har rådighet över i parker och på andra allmänna platser. DVÄF instämmer i förslagets skrivning om gröna ytor som viktiga för utjämning av vattenmassor vid skyfall. Då blir det också viktigt att vårda kommunens parker och grönremsor tex i form av vägrenar med träd. Dessa har funnits från anläggandet trädgårdsstaden tex Nora. Att då bara hugga ned fullvuxna träd, som på Noragårdsvägen, utan att ersättningsplantera, inte bara förstör karaktären av trädgårdsstaden, utan också klimatbalansen med tanke på hur mycket vatten ett träd omsätter. Kartläggningen av potentiellt förorenade område är värdefull och bör fullföljas och följas upp med sanering eller annan lämplig åtgärd.</p> <p>DVÄF vill påminna om att det är bråttom - tiden till 2031 är kort och en något tydligare prioritering och tidsättning av olika åtgärder vore värdefull. Rubriken till kap 4 är svår att förstå men antyder någon tanke om karaktären på åtgärder som ska genomföras. En tidplan för dessa stegvisa åtgärder vore värdefull.</p> <p><i>För övrigt hänvisar vi till de mera utvecklade ståndpunkterna som Danderyds Villaägareförening och Naturskyddsföreningen i Danderyd framfört avseende Miljö- och klimatprogram 2030 för Danderyds kommun (Referens KS 2019/0120) (september 2020) (ff a kring de olika ekosystemen och deras interaktion).</i></p> <p>Yttrande avgivet 2022-03-29 av Danderyds Villaägareförening XX, ordf. XX, vice ordförande</p>
<p>Kommentar</p> <p>Danderyds Villaägare-förening</p>	<p><i>Svar Danderyds kommun</i></p> <p>DVÄF ser gärna att klimatanpassningsåtgärder enligt handlingsplanen arbetas in i översiktsplanen i relevanta delar framöver. Att kommunen i den fysiska planeringen ska ”ta hänsyn” till klimatanpassningen finner vi för svagt och menar att den fysiska planeringen faktiskt ska bidra till anpassningen.</p> <p><i>Principer för klimatanpassning vid planering har förts in i den antagna översiktsplanen.</i></p> <p>I avsnittet Ansvar och roller sägs att kommunen inte har det planläggningsansvar som krävs för att neka bygglov till uppenbart olämplig bebyggelse om befintlig detaljplanen medger det. Vi föreslår</p>

	<p>att kommunen ajourhåller sina detaljplaner så att risken för tredje man åtminstone undanröjs. <i>Synpunkt noterad.</i></p> <p>DVÄF vill påminna om att det är bråttom - tiden till 2031 är kort och en något tydligare prioritering och tidsättning av olika åtgärder vore värdefull. Rubriken till kap 4 är svår att förstå men antyder någon tanke om karaktären på åtgärder som ska genomföras. En tidplan för dessa stegvisa åtgärder vore värdefull. <i>Kapitel 4 har omformulerats för att klargöra hur prioritering av klimatanpassningsåtgärder görs. Dessutom har bilaga 3, handlingsplan, lyfts ut och skrivits om till en strategi för att tydliggöra kommunens strategiska klimatanpassningsarbete.</i></p> <p>För övrigt hänvisar vi till de mera utvecklade ståndpunkterna som Danderyds Villaägareförening och Naturskyddsföreningen i Danderyd framfört avseende Miljö- och klimatprogram 2030 för Danderyds kommun (Referens KS 2019/0120) (september 2020) (ff a kring de olika ekosystemen och deras interaktion). <i>Synpunkt noterad.</i></p>
<p>Naturskyddsföreningen i Danderyd</p>	<p>Yttrande över förslag för klimatanpassningsplan 2022-31, Danderyds kommun Dnr KS 2021/0417</p> <p>Naturskyddsföreningen i Danderyd (NF) har beretts tillfälle att yttra sig över ovanstående. NF ser med tillfredsställelse att en klimatanpassningsplan har upprättats. Remissförslaget är ambitiöst och väl genomarbetat. NF arbetar föra att skydda, vårda och bevara värdefull natur. Eftersom naturen har stor förmåga att utjämna förhöjda temperaturer och kvarhålla stora vattenmängder ligger arbetet helt i linje med ambitionerna i förslaget. Vi vill särskilt betona följande:</p> <p>Sammanhängande grönområden och biologisk mångfald</p> <p>Sammanhängande grönområden har en stor förmåga att utjämna temperaturer samt kvarhålla och rena vatten. Sammanhängande grönområden är dessutom en förutsättning för biologisk mångfald. Redan idag kan vissa åtgärder genomföras: Den del av Rinkebyskogen som kommunen förvärvat av Sveaskog införlivas i reservatet för att skapa ett sammanhållet reservat.</p> <p>Det svaga sambandet mellan Altorpskogen och Rinkebyskogen vid Enebyängens handelsplats förstärks. Här finns en stor hårdgjord yta, som borde ersättas av en utökad plantering.</p> <p>Våtmarker</p> <p>Träd har en dämpande effekt på höga temperaturer och har dessutom förmåga att kvarhålla vatten. Det händer ofta att träd sågas ned vid nybyggnation. Kommunen bör arbeta för att vända på denna trend</p>

	<p>genom att upplysa medborgarna om trädens betydelse samt genom att bevara så många träd som möjligt vid nybyggnation på kommunens mark.</p> <p>Åtgärder och tidplan Planen innehåller väl genomtänkta åtgärdsförslag. NF efterlyser dock en tydlig redovisning av vad som i förebyggande syfte kan göras redan i dag och en tydligare tid- och ansvarsplan för kommande åtgärder.</p> <p>Danderyd den 31 mars 2022</p> <p>Naturskyddsföreningen i Danderyd XX, ordförande</p>
<p>Kommentar Naturskydds- föreningen i Danderyd</p>	<p><i>Svar Danderyds kommun</i></p> <p>Sammanhängande grönområden har en stor förmåga att utjämna temperaturer samt kvarhålla och rena vatten. Sammanhängande grönområden är dessutom en förutsättning för biologisk mångfald. Redan idag kan vissa åtgärder genomföras: Den del av Rinkebyskogen som kommunen förvärvat av Sveaskog införlivas i reservatet för att skapa ett sammanhållet reservat. <i>Denna del av Rinkebyskogen är nu inkluderad i naturreservatet.</i></p> <p>Våtmarker Träd har en dämpande effekt på höga temperaturer och har dessutom förmåga att kvarhålla vatten. Det händer ofta att träd sågas ned vid nybyggnation. Kommunen bör arbeta för att vända på denna trend genom att upplysa medborgarna om trädens betydelse samt genom att bevara så många träd som möjligt vid nybyggnation på kommunens mark. <i>Kommunen informerar om trädens betydelse vid bygglov och genom informationsbroschyrer, exempelvis "Riktlinjer för träd och vegetation i Danderyds kommun" och "Ek på tomten".</i></p> <p>Åtgärder och tidplan Planen innehåller väl genomtänkta åtgärdsförslag. NF efterlyser dock en tydlig redovisning av vad som i förebyggande syfte kan göras redan i dag och en tydligare tid- och ansvarsplan för kommande åtgärder. <i>Kapitel 4 har omformulerats för att klargöra hur prioritering av klimatanpassningsåtgärder görs. Dessutom har bilaga 3, handlingsplan, lyfts ut och skrivits om till en strategi för att tydliggöra kommunens strategiska klimatanpassningsarbete.</i></p>
<p>Miljöpartiet de gröna</p>	<p>Remissvar Klimatanpassningsplan för Danderyds kommun 2022–2031, Dnr KS 2021/0417</p>

	<p>Härmed överlämnas Miljöpartiets förslag och synpunkter avseende granskningsförslaget.</p> <p>Klimatanpassningsplanen är ett synnerligen viktigt dokument. Remissförslaget med huvuddokument och bilagorna är ambitiösa och till synes väl genomarbetat. Miljöpartiet lämnar en del synpunkter och förslag enligt nedan. Ny kunskap kommer naturligtvis att erhållas framöver och dokumentet behöver hållas levande med återkommande revideringar och kompletteringar.</p> <p>De främsta effekterna till följd av klimatpåverkan är varmare årsmedeltemperatur med ökad nederbörd och stigande vattennivåer, stormar och värmeböljor är redan ett faktum som resultat av den klimatpåverkan mänsklig verksamhet har åstadkommit.</p> <p>De mest akuta effekterna lokalt torde vara ökad temperatur och ökad nederbörd. Värmeböljorna påverkar såväl människor som djur och natur. Träd och växtlighet har en dämpande effekt på höga temperatur medan byggnation och hårdgjorda ytor har motsatt effekt. Det är av stor vikt att behålla så mycket som möjligt av vegetationen. Tyvärr är trenden den motsatta, alltmer ytor bebyggs och blir hårdgjort, träd sågas ner på såväl privat som offentlig mark. Det gröna behöver ett ökat skydd.</p> <p>Nederbörden, mest som regn, blir intensivare och mer frekvent. Även här får den ökade hårdgörningen av mark förödande effekter i form av översvämningar och spridning av föroreningar. Naturliga öppna vattendrag har kulverterats och därmed skapat trånga passager som lätt blir igensatta och ökar översvämningens problematiken. Kulvertar behöver öppnas upp och fler våtmarker behöver skapas för att på ett naturligt sätt rena dagvatten och hejda stora vattenmassor.</p> <p>En av de mest uppenbara riskerna är byggnader på mark som direkt hotas av översvämning vid stor nederbörd men även indirekt genom att marken blir vattensjuk utan att översvämmas. En gradering av grundförhållanden utifrån hur stor risken är för problem med ökad nederbörd kopplat till vilken typ av byggnadskonstruktion som är lämplig respektive olämplig på platsen, tex huset höjd (tyngd), källare etc kan vara lämpligt. Graderingen blir sedan underlag till bedömning av bygglov. Remissförslaget tar naturligtvis upp problematiken med byggnader på utsatt mark men kan bli mer konkret och bedömas på samma sätt som görs med förorenad mark.</p> <p>Bilagorna innehåller en omfattande genomgång av konsekvenser och åtgärdsförslag avseende människors hälsa, infrastruktur och bebyggelse. Naturens ”hälsa” är däremot inte lika väl belyst. Klimatförändringarna påverkar växtligheten med tidigare bladsättning och blomning. Detta i sin tur ökar risken för frostsador samt fåglars och insekters överlevnad när tidscykeln ändras. Ökad risk för</p>
--	--

skadeangrepp och invasiva arter är andra hot som redan finns med i planen.

Idrottsplatser finns med som objekt i bilagorna men inte lekplatser. Dessa ligger ofta, liksom idrottsplatser, där det är olämpligt med hus pga osäkra markförhållande vilket i sin tur beror på att det är låglänt terräng och ofta gammal sjö- eller havsbotten. **Barns utevistelse främjar hälsan och därför är lekplatserna betydelsefulla.** En kartläggning över vilka lekplatser som är respektive inte är översvämningshotande samt oskyddade för solbestrålning är lämpligt som underlag för att se var ytterligare lekplatser bör tillföras och kompletteringar med skuggande träd behöver göras.

Långa torrperioder med höga temperaturer ökar brandrisken vilket finns beaktat i planen. **Eldningsförbud under sommarhalvåret är nödvändigt. Beslut** om eldningsförbud kan vara på gång redan för hela året men om så inte blir fallet bör det tillföras i bilaga 3.

Kompletteringsförslag

Huvuddokumentet

Avsnitt 1.4, Arbetsätt/uppföljning sid 13: Åtgärderna i bilaga 3 är bara förslag till nämnderna, därför är uppföljning och avrapportering inte bara till kommunstyrelsen utan även till nämnderna viktigt (gör tillägg i texten). Aktualisering bör ske oftare än en gång per mandatperiod eftersom klimatförändringarna accelererar; minst två gånger per mandatperiod.

Avsnitt 3.1 Ökad temperatur sid 24, lägg till före stycket om vintertid och isar: ”Även ekosystemet påverkas negativt med ökad risk för invasiva arter, trädangrepp och förlust av biologisk mångfald.”

Avsnitt 4.2.1 Ökad temperatur sid 28, lägg till punktsats: ”Bevaka förändringar i ekosystemet och vidta åtgärder vid behov.”

Avsnitt 4.2.2 Ökad nederbörd sid 29, lägg till punktsats: ”Öppna upp kulverterade vattendrag där så är möjligt samt anlägga fler våtmarker för att hantera skyfall.”

Avsnitt 4.2.5 Svårigenomförbara åtgärder, sid 30:
Varför är det svårigenomförbart att plantera träd? Det torde vara enkelt och finnas med som åtgärd i bilaga 3, Handlingsplan. Speciellt viktigt är att det finns skuggande träd där barn och ungdomar uppehåller sig t ex lekplatser och skolgårdar.

Bilaga 2 Konsekvenslista

Rubrikerna sid 1:
Konsekvens-id samt redundans behöver förklaras antingen i rubriken eller bilaga 1 ordlistan.

	<p>Radrubrik Spill- och dagvattensystem: Risk för igensatta kulvertar bör finnas med som konsekvens</p> <p>Radrubrik ”Naturmiljö landekosystem” bör ändras till Naturmiljö ekosystem” eftersom även vattenmiljöer finns med bland hot och påverkan.</p> <p>Risken för fallande träd över stigar och vägar bör tillföras på lämpliga ställen. Likaså översvämmade lekplatser</p> <p>Klimatförändringarnas negativa påverkar på växtligheten med tex tidigare bladsättning och blomning och ökad risk för frostsador samt fåglars och insekters mattillgång kan även nämnas som konsekvenser för ekosystem.</p> <p>Bilaga 3 Handlingsplanen</p> <p>Till radrubriken ”Spill- och dagvattensystem” bör tilläggas åtgärd om att öppna upp kulverterade vattendrag där så är möjligt för samt anlägga fler våtmarker för att hantera skyfall.</p> <p>Till radrubrik om bebyggd miljö bör tilläggas åtgärd om att plantera träd för människors hälsa.</p> <p>Likaså bör tillföras en åtgärd om kartläggning över vilka lekplatser som är respektive inte är översvämningshotande samt oskyddade för solbestrålning vilket behövs som underlag för att se var ytterligare lekplatser bör tillföras och kompletteringar med skuggande träd behöver göras. Även skolgårdar bör kartläggas om behov av skuggande träd.</p> <p>I bilaga 2 finns radrubriken ”Naturmiljö (land)ekosystem” men inte i bilaga 3. Påverkan på ekosystemen är så pass betydande att det bör finnas som egen radrubrik även i bilaga 3. Åtgärderna ÅN51 och ÅN52 hör lämpligen hemma här. Ytterligare ny åtgärd under naturmiljö är att bevaka förändringar i ekosystemet och vidta åtgärder vid behov.</p> <p>Om beslut inte är taget om eldningsförbud bör det tillföras åtgärd om eldningsförbud under sommarhalvåret.</p> <p>Slutord</p> <p>En klimatanpassningsplan ska förvisso tydliggöra vad som ska göras och vem som ska göra det som krävs för att hantera konsekvenserna av klimatförändringarna. Men lika viktigt är att vi anpassar oss dvs minskar de mänskliga aktiviteter som är skadliga för klimatet. Miljö- och klimatprogrammet innehåller ett antal förslag till åtgärder som nämnder och styrelser kan besluta om. Men det är bara förslag och så länge vi inte vet vilken totaleffekt det har så går det inte att se hur</p>
--	--

	<p>mycket som återstår att göra utifrån kommunens möjliga utsläppsutrymme. Därför är det så viktigt att kommunen upprättar en koldioxidbudget.</p> <p>Danderyd 2022-03-31 Miljöpartiet de gröna i Danderyd genom XX</p>
<p>Kommentar</p> <p>Miljöpartiet de gröna</p>	<p><i>Svar Danderyds kommun</i></p> <p>Kompletteringsförslag</p> <p>Huvuddokumentet</p> <p>Avsnitt 1.4, Arbetsätt/uppföljning sid 13: Åtgärderna i bilaga 3 är bara förslag till nämnderna, därför är uppföljning och avrapportering inte bara till kommunstyrelsen utan även till nämnderna viktigt (gör tillägg i texten). Aktualisering bör ske oftare än en gång per mandatperiod eftersom klimatförändringarna accelererar; minst två gånger per mandatperiod.</p> <p><i>I uppföljning av åtgärder menas att samtliga åtgärder från samtliga nämnder följs upp av energi- och klimatstrategen.</i></p> <p><i>Klimatanpassningsplanen föreslås följas upp i samband med uppföljning av kommunens styrdokument inom klimat och miljö.</i></p> <p>Avsnitt 3.1 Ökad temperatur sid 24, lägg till före stycket om vintertid och isar: ”Även ekosystemet påverkas negativt med ökad risk för invasiva arter, trädangrepp och förlust av biologisk mångfald.”</p> <p><i>Text ändrad enligt förslag.</i></p> <p>Avsnitt 4.2.1 Ökad temperatur sid 28, lägg till punktsats: ”Bevaka förändringar i ekosystemet och vidta åtgärder vid behov.” <i>Denna åtgärd är bedömd enligt konsekvens 1 och har därför inte kommit med i strategin. Bedömning av konsekvens kvarstår.</i></p> <p>Avsnitt 4.2.2 Ökad nederbörd sid 29, lägg till punktsats: ”Öppna upp kulverterade vattendrag där så är möjligt samt anlägga fler våtmarker för att hantera skyfall.” <i>Åtgärd ÅS22 ”Planera för respektive bygga om till öppna dagvattensystem” kompletteras med text ”och våtmarker”. Text för även tillagd i klimatanpassningsplanen.</i></p> <p>Avsnitt 4.2.5 Svår genomförbara åtgärder, sid 30: Varför är det svår genomförbart att plantera träd? Det torde vara enkelt och finnas med som åtgärd i bilaga 3, Handlingsplan. Speciellt viktigt är att det finns skuggande träd där barn och ungdomar uppehåller sig t ex lekplatser och skolgårdar.</p> <p><i>Instämmer, tar bort text om plantering av träd.</i></p> <p>Bilaga 2 Konsekvenslista</p>

Rubrikerna sid 1:

Konsekvens-id samt redundans behöver förklaras antingen i rubriken eller bilaga 1 ordlistan.

Förklaring av samtliga kolumner inklusive konsekvens-id, tillagd. Kolumn med redundans borttagen då denna inte är komplett.

Radrubrik Spill- och dagvattensystem:

Risk för igensatta kulvertar bör finnas med som konsekvens.

Ny konsekvens, KS6 och åtgärder tillagda ÅS61-66.

Radrubrik "Naturmiljö landekosystem" bör ändras till "Naturmiljö ekosystem" eftersom även vattenmiljöer finns med bland hot och påverkan.

Kommunen följer benämning enligt Länsstyrelsens metodmaterial.

Risken för fallande träd över stigar och vägar bör tillföras på lämpliga ställen. Likaså översvämmade lekplatser

Synpunkt noterad.

Klimatförändringarnas negativa påverkar på växtligheten med tex tidigare bladsättning och blomning och ökad risk för frostsador samt fåglars och insekters mattillgång kan även nämnas som konsekvenser för ekosystem.

Synpunkt noterad.

Bilaga 3 Handlingsplanen

Till radrubriken "Spill- och dagvattensystem" bör tilläggas åtgärd om att öppna upp kulverterade vattendrag där så är möjligt för samt anlägga fler våtmarker för att hantera skyfall.

Åtgärd ÅS22 "Planera för respektive bygga om till öppna dagvattensystem." finns redan. Denna omformuleras och text "och våtmarker" läggs till.

Till radrubrik om bebyggd miljö bör tilläggas åtgärd om att plantera träd för människors hälsa.

Behandlas i åtgärd ÅM12, "Tillse att utemiljöer med skugga för svalka finns tillgängligt."

Likaså bör tillföras en åtgärd om kartläggning över vilka lekplatser som är respektive inte är översvämningshotande samt oskyddade för solbestralning vilket behövs som underlag för att se var ytterligare lekplatser bör tillföras och kompletteringar med skuggande träd behöver göras. Även skolgårdar bör kartläggas om behov av skuggande träd.

Behandlas i åtgärd ÅM12, "Tillse att utemiljöer med skugga för svalka finns tillgängligt."

I bilaga 2 finns radrubriken "Naturmiljö (land)ekosystem" men inte i bilaga 3. Påverkan på ekosystemen är så pass betydande att det bör finnas som egen radrubrik även i bilaga 3. Åtgärderna ÅN51 och ÅN52 hör lämpligen hemma här. Ytterligare ny åtgärd under naturmiljö är att bevaka förändringar i ekosystemet och vidta åtgärder vid behov.

Rubrik är tillagd i Strategi för klimatanpassning. Behov av ny åtgärd ses inte då detta redan görs i driften enligt skötselplaner.

Om beslut inte är taget om eldningsförbud bör det tillföras åtgärd om eldningsförbud under sommarhalvåret.

Detta regleras i miljö- och hälsoskyddsföreskrifter.

En klimatanpassningsplan ska förvisso tydliggöra vad som ska göras och vem som ska göra det som krävs för att hantera konsekvenserna av klimatförändringarna. Men lika viktigt är att vi anpassar oss dvs minskar de mänskliga aktiviteter som är skadliga för klimatet. Miljö- och klimatprogrammet innehåller ett antal förslag till åtgärder som nämnder och styrelser kan besluta om. Men det är bara förslag och så länge vi inte vet vilken totaleffekt det har så går det inte att se hur mycket som återstår att göra utifrån kommunens möjliga utsläppsutrymme. **Därför är det så viktigt att kommunen upprättar en koldioxidbudget.**

Synpunkt noterad. Klimatanpassningsplan hanterar effekterna av växthusgasutsläpp. Begräsning av utsläpp av växthusgaser hanteras i kommunens miljö- och klimatprogram.

Danderyds kommun

**Medverkande i arbetet med
samrådsredogörelsen**

Ruth Meyer, energi- och klimatstrateg (projektledare)
Jonas Qvarfordt, miljösamordnare